

ZOFKA KVEDER

prva samosvoja
slovenska pisateljica
in pionirka
emancipacije žensk
(1878–1926)

Družina Kveder v Prezidu, ok. leta 1890
(NUK Ljubljana, Ms 1113).

1. Zofka Kveder se je rodila leta 1878 v Ljubljani. Njen oče je bil železničar, vendar se je odločil, da zaslužek poišče kot najemnik trgovine in gostilne ter občinski tajnik na Notranjskem, v zaselkih v Loškem Potoku. Kot je zapisala Zofka, »je postal sam sebi najljubši gost« in družinske odnose je

1 4 2 5 razjedel do te mere, da je prekinila vse stike s staršema. Ta vir nesreče in za posameznika in za družino je kot motiv vključevala v mnoge avtobiografske črtice in povesti.

Grb občine Loški Potok.
Vir: <http://www.loski-potok.si>

2. Pokrajino, kjer je odraščala, opisuje zelo poetično, kot »tisti lep in poseben svet, kjer se lomi kraška burja ob nepreglednih črnih borovcih, na meji Kranjske in hrvaškega Gorskega kotara, tam ob Prezidu in Čabru«. Tenkočutno je zaznavala pokrajino, hkrati pa spoznavala ostrino gospodarskih razmer, revščino in napetosti med delavci, ki so hodili na sezonsko delo ali se izseljevali v Ameriko. V povesti *Hrvatarij* je upodobila drvarje, ki so pozimi več mesecev sekali v hrvaških gozdovih. Njihovo orodje plenkača – simbol boja za preživetje – je del grba občine

2 7 3 8 4 9

Prva številka časopisa Slovenka.
Vir: <http://www.dlib.si>

3. V Avstro-Ogrski monarhiji, državi več narodov, so se v 19. stol. organizirala močna nacionalna gibanja, ki so težila k ustanovitvi samostojnih držav. Manj znano je, da so konec 19. stol. nastala tudi društva in glasila, ki so se borila za enakopraven položaj žensk. V Trstu je med 1897 in 1902 izhajal časopis

žensk za ženske *Slovenka*, leta 1901 pa je bilo v Ljubljani ustanovljeno *Splošno žensko društvo*. V *Slovenki* je Zofka objavila svojo prvo črtico, v naslednjih letih pa objavljala članke, v katerih se je dotaknila podrejenosti žensk, posebej položaja delavk in možnosti za študij. Zanj najbolj pomembna pa je bila ženska

2 10 1 8 11 1 12 13

Feministke so opozorile na dvojno moralo pri zahtevah do žensk: morale so plačevati davke, niso pa smele voliti; morale so delati v tovarnah, niso pa smele delati v intelektualnih poklicih; morale so skrbeti za družino, niso pa smele razpolagati z denarjem in premoženjem.

Naslovnica knjige *Misterij žene*
Vir: <http://www.dlib.si>

4. Zofka Kveder si je želela izobrazbe, zato je odpotovala v Bern, kjer so na univerzo sprejemali tudi ženske. Upala je, da bo s pisanjem zaslužila za preživetje, a se je uštel, čeprav je članke in leposlovje objavljala v slovenskih in nemških revijah. Preselila se je v Prago, kjer je živel njen zaročenec, študent medicine in hrvaški pesnik Vladimir Jelovšek. Tam je leta 1900 v 1 4 1 2 4 5 izdala svojo prvo knjigo – zbirko črtic *Misterij žene* in kmalu zatem rodila hčerko Vladošo.

Hinko Smrekar: Ivan Cankar: spokornik in zapornik. Zbirka upodobitev znanih Slovencev NUK. Vir: <http://www.dlib.si>.

5. Že v svojih prvih objavah v revijah je nakazala, da bo osrednja oseba njenih pripovedi ženska – zdelana, trpeča, bojevita, celo morilka, še otrok, dekle, žena, starka – vedno pa ženska, ki ji usodo krojijo moški. Obkroži črko pred naslovom dela, ki ga ni napisala Zofka Kveder:

R=11 Misterij žene (1901)

S=14 Na Klancu (1902)

Š=7 Hanka (1917)

T=9 Njeno življenje (1918)

Ta ženska ideja: Vydova tovarna kralj v Pragi VIII. in ga postala svojim odpravnim popolnoma zastoji. Na »Domačega Prijatelja« se ne more naročiti, tudi do izdajstva ne.

VSEBINA: R. MAISTER: Zmaga. JANKO HACIN: Pohod. IVAN PRIJATELJ: Josip Stritar. V. F. JELENC: Šika. KRISTINA: Groh. ZOFKA KVEDER-JELOVŠKOVA: Vladosa dela komedije. VASOVANOV: Petičarjev študent. VIDA: Jaz in on. Z. K.: Zlata Praga. — Uganke. — Priloga: Naročni list.

Naslovnica Domačega prijatelja. Vir: <http://www.dlib.si>.

prijatelj izhajala od 1904 do 1914, je postala Zofka Kveder - Jelovšek, ki je s sodelovanju povabila tako uveljavljene literate kot začetnike. V rubriki

2	5		9	10	5	13	1
---	---	--	---	----	---	----	---

 uredništva jim je odgovarjala. S svojimi komentarji je za pisanje med drugimi opogumila Franceta Bevka in Prežihovega Voranca. Njena vnema ni popustila tudi po letu 1914. Ustanovila je revijo *Ženski svijet* (po letu 1918 *Jugoslavenska žena*), v kateri je nadaljevala s svojimi prizadevanji za emancipacijo žensk.

Zofka Kveder s prvim možem Vladimирjem Jelovškom in starejšima hčerama, ok. leta 1910 v Zagrebu (NUK Ljubljana, Ms 1113).

7. *Domačega prijatelja* ni samo urejala, vanj je tudi pisala. Med bralkami so bile posebej priljubljene črtice o njenih hčerkah, orisi vsakdanjih družinskih dogodkov, optimistični in polni občudovanja otroškega doživljanja.

Nikoli se ni odločila, da bi jih zbrala in objavila v knjigi.

V

	6	7		5	10	4
--	---	---	--	---	----	---

 jih je prevedla njena prijateljica Zdenka Haskova in jih izdala leta 1913 pod naslovom *Vlada a Marja*; v slovenščini so v več izdajah izšle šele po njeni smrti, zadnjič pod naslovom *Vladka, Mitka, Mirica* v počastitev stoletnice njenega rojstva.

Zofka Kveder. Zbirka upodobitev znanih Slovencev NUK. Vir: <http://www.dlib.si>.

8. Leta 1906 se je družina Jelovšek preselila v Zagreb. Pisateljica se je v novem okolju kot intelektualka dobro znašla. Ob uredniškem delu se je lotila tudi pisanja romanov in dram v hrvaščini. Njeno zasebno življenje pa je bilo polno pretresov. Rodila je še dve hčerki, a se je zaradi moževe nezvestobe odločila za ločitev. Malo pred prvo svetovno vojno se je drugič poročila s kulturnim delavcem in politikom Jurajem

Demetrovičem. Vsa vojna leta je sama vzdrževala družino. Ob smrti Vladoše leta 1919 so jo moči začele zapuščati, zdravje pešati. Ni več zmogla obojega: ustvarjalnega napora in skrbi za družino.

10	15	6	10	4			12	2			10		
----	----	---	----	---	--	--	----	---	--	--	----	--	--

 se je končalo, ker je izgubila vero v smiselnost življenja; v devetinštiridesetem letu starosti je naredila samomor.

Končno geslo:

10	1	7	1		8	11	12	1
----	---	---	---	--	---	----	----	---

8	4	3	2	5	13	10	1
---	---	---	---	---	----	----	---

8	5	14	1	9	6	2	15	5	13	1
---	---	----	---	---	---	---	----	---	----	---

Ime in priimek

Ime OŠ

Naslov OŠ ali domači naslov

Rešitev oddaj v svoji knjižnici ali jo pošlji na naslov: **MKL, Pionirska – center za mladinsko književnost in knjižničarstvo, Kersnikova 2, 1000 Ljubljana** »Za MEGA kviz«

Viri:

- Dolinar, Elvira: *Ženska emancipacija. Slovenka*, letn. 1 (1897), št. 26. Dostopno na: <http://www.dlib.si/results/?query=keywords%3delvira+dolinar+%c5%beenska+emancipacija&pageSize=25>.
- Domači prijatelj: vydrov mesečnik*. Letn. 3 (1906), št. 3. Dostopno na: <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-0GCCAGFS/?query=%27keywords%3dDoma%4%8di+prijatelj%27&pageSize=25>.
- Kveder, Zofka: *Vladka, Mitka, Mirica*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1978.
- Kveder, Zofka: *Misterij žene*. Ljubljana: Karantanija, 1995.
- Pozabljeni polovica: portreti žensk 19. in 20. stoletja na Slovenskem*. Zbrale in uredile: Alenka Šelih, Milica Antič Gaber, Alenka Puhar, Tanja Rener, Rapa Šuklje in Marta Verginella. Ljubljana: Tuma: SAZU, 2007, 2012.
- Spletna stran občine Loški Potok. Dostopno na: <http://www.loški-potok.si/>.

Pripravila: **Ivanka Učakar**